

การพัฒนาศักยภาพชุมชนบ้านแม่แรม ตำบลเตาปูน
อำเภอสองจังหวัดแพร่ ด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

DEVELOPING THE POTENTIAL OF MAE RAM COMMUNITY IN
TOWPOON SUB-DISTRICT, SONG DISTRICT, PHRAE PROVINCE
WITH ECOTOURISM FOR THE PROMOTION OF
A SUSTAINABLE STRONG COMMUNITY

เกษราพร ทิราวงศ์
KASSARAPORN THIRAWONG
อำนวยการใหญ่ยิ่ง
AUMNOUYORN YHIYING

มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
ตำบลแม่ทราย อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและกำหนดทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านแม่แรม เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยว โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา และ เพื่อจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเพื่อเป็นฐานข้อมูลชุมชน เพื่อให้งานวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ คณะผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research PAR) เพื่อให้ ประชาชน หรือสมาชิกของชุมชนกับผู้วิจัยได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประเมินปัญหา และศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดความมั่นใจในวิธีการและกระบวนการในการนำทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชนมาเป็นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนแม่แรม และเพื่อให้เกิดความพร้อมของชุมชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรม จึงเกิดกิจกรรมที่เรียกว่า “Appreciation-Influence-Control” หรือ AIC เกิดขึ้นเพื่อประชุมเชิงปฏิบัติการซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสาร ซึ่งกระทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา

ข้อจำกัด ความต้องการและศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่แรม

ผลการวิจัยพบว่า จากการรวมกันวิเคราะห์ทรัพยากรร่วมกันของกลุ่มตัวอย่าง และได้เลือกทรัพยากรที่จะใช้เป็นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน บ้านแม่แรม คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม โดยระบุกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านแม่แรม ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมชมวิถีชีวิตด้านเกษตรกรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมหรือกิจกรรมการรวมกลุ่มในชุมชน หลังจากที่มีการสำรวจและวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวพร้อมระบุทรัพยากรหลักที่จะใช้เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่แรมและ ได้มีการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านบุคลากรการท่องเที่ยวโดย ในชุมชนได้จัดตั้งกลุ่มทางการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพชุมชนของตน ซึ่งในการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ ชื่อ "กลุ่มการท่องเที่ยวบ้านแม่แรม" โดยมีคณะทำงานจากการคัดเลือก แบ่งแยกตามฝ่ายต่างๆ พร้อมภาระหน้าที่ ได้ แสวงหาแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดย จัดอบรม ขึ้นมา 2 หลักสูตร ได้แก่ โครงการฝึกอบรมหลักสูตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการพัฒนาชุมชน และโครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และได้จัดกระบวนการ AIC เพื่อประชุมเชิงปฏิบัติการซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสาร ซึ่งกระทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการและศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านแม่แรม หลังจากนั้น ชาวบ้านแม่แรมยังร่วมกัน สำรวจและคัดเลือกสถานที่ ที่มีศักยภาพเพื่อพัฒนาเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน คือบริเวณศูนย์วัฒนธรรมชุมชนเดิม และ ดัดแปลง พร้อม พัฒนาสถานที่ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitor center) ในบริเวณพื้นที่ของบ้านแม่แรม เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานกิจกรรมและศูนย์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ฐานข้อมูลชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชุมชนแม่แรม จนสามารถพบศักยภาพของประชาชนบ้านแม่แรมในการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกระบวนการ ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นฐาน เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ต่อไป

Abstract

This research aimed to investigate and establish the natural resources and relevant culture that can be potentials in developing the ecotourism in Mae Ram community. Developing the ecotourism potentials by using the natural resources and culture of the community as development base can be done by establishing a tourism services center as data base of the community. In order to achieve the goals of this research, the research team used methods of qualitative research and participatory action research (PAR) in order that the people or members of the community together with the research team have exchange of ideas, evaluate problems, and study the guidelines to solutions to the problems. Thus, the methods and procedures in leading the natural resources and culture of the community be as base for the development of tourism in Mae Ram community prepared the people in having participatory roles in the activities called: "Appreciation-Influence-Control (AIC) which gave opportunities to have exchange of knowledge, experience, and updated news that would lead to the understanding of the problems, limitations, needs, and potentials of those involved / stakeholders which can be applied in solving problems and set the guidelines in the tourism development of Mae Ram community.

Results of the study/research showed that after the analyses of natural resources cooperatively with the sample group, the resources chosen to be used as base for tourism development of Mae Ram community were natural and cultural tourism resources as shown by holding tourism activities in Mae Ram community as follows: 1) activities on learning culture and local traditions, 2) activities on observing way of life on farming, 3) activities on natural tourism, 4) activities on participatory roles in the community. For tourism development in Mae Ram community its human resource can be developed as the potentials of the community on tourism in the community and was able to set up a group called "tourism group in Mae Ram community" by having a working committee after the selection according to various categories assigned with functions/duties able to seek guideline in organizing procedure for learning by organizing training courses as follows: 1) project on training on ecotourism and community development and 2) project on training on local tourist guides. Organizing

AIC for conducting a practical meeting that gives opportunities to members in the meeting have an exchange of knowledge and experience and update news which all lead to understanding the problems, limitations, needs, and potentials of all those concerned and applicable to solving the problems and setting guidelines in the tourism development of Mae Ram community.

The locals in Mae ram community surveyed and selected the place with potentials for development to be tourism service center together with the community committee which is in the vicinity of former community culture. Improving the place selected to be tourism service center or visitor center in the Mae Ram community also served as coordinating center for activities and center for information for tourism destinations, local wisdom of Mae Ram community. Thus, this allowed seeing the potentials of the people of Mae Ram community in community development by having the participation of the people in every step of the procedure that will bring about a strong community using tourism mainly for sustainable community development onward.